

Emigranți români și statistica oficială din România

Abstract: *Subiectul relevanței și validității rezultatelor sondajelor de opinie electorale este unul care preocupă evident atât opinia publică și formatorii de opinie, cât și comunitatea științifică, mai ales în perioadele de dinaintea alegerilor, când devine mai vizibil ca de obicei.*

În rândurile care urmează vom propune o manieră de neutralizare a două dintre capcanele în care putem cădea atunci când facem analize longitudinale ale estimării intenției de vot: capcana folosirii unor baze diferite de comparație și capcana ignorării emigranților informal, cei care nu sînt cuprinși în statisticile oficiale.

Keywords: emigrația informală, sondaje de opinie, contabilizare, estimare comparativă

Vom face o analiză comparativă a efectului de migrație, pe baza a două surse independente: sondaje de opinie CCSB și datele oficiale puse la dispoziție de institutele statistice naționale din Italia și Spania, locul principalelor comunități de emigranți informal români. Vom demonstra cum aceste două serii de date independente se validează reciproc, identificînd volume și evoluții comune și vom confirma cu această ocazie cifra des vehiculată în dezbaterile publice de români necontabilizați în statisticile oficiale: trei milioane.

Justificare: nevoia de baze de date comparație comune. Limitări metodologice

Mirel Palada

conf. univ. dr. SNSPA

Analiza sondajelor de opinie electorale, îndeosebi acele componente privind estimarea intenției de vot, este probabil aspectul cel mai vizibil cu care se confruntă opinia publică atunci când vine vorba despre sociologie și îndeosebi despre socio-

logia cantitativă, mult-pomenitele "sondaje de opinie". Îndeosebi în anii electorali acest subiect capătă vizibilitate semnificativă, căpătînd repede încărcătură emoțională, preponderent critică. Ne propunem să ne concentrăm în acest articol pe două dintre capcanele în care se poate cădea în această analiză publică și maniera în care putem evita aceste capcane: necesitatea unei baze comune de analiză: populația oficială a României și îndeosebi efectul emigrației asupra acestei baze comune de analiză.

Autorul este conștient că nu poate epuiza subiectul limitărilor metodologice și de validitate ale sondajelor de opinie electorale. Pe lângă limitări discutate în acest articol, ce gravitează în jurul discuției privind populația oficială a României, autorul este conștient de celelalte tipuri de limitare a validității sondajelor de opinie electorale: limitarea statistică matematică dată de măsurarea incompletă, pe bază de eșantion; limitarea metodologică ce rezultă din construcția instrumentelor de culegere a datelor; limitarea de resursă umană ce rezultă din maniera în care operatorii de interviu aplică interviurile pe bază de chestionar; limitarea de conformism ori lipsă de cooperare, ce vine dinspre subiecții cercetării (răspunsurile false ori refuzurile de răspuns ale acestora), limitarea de competență profesională analitică (de ex. slaba pricepere de analiză statistică a datelor culese), limitarea deontologică (*raportarea eronată a rezultatelor cercetării*), alte limitări extra-procedurale (ce vin din afara spațiului de cercetare, de ex. fraudă electorală).

Ne propunem să ne concentrăm în acest articol discuția asupra analizei limitărilor ce survin din gestionarea inadecvată a bazei comune de analiză statistică, și anume populația oficială a României. Sînt două tipuri de capcane: să nu fim conștienți de nevoia unei asemenea baze comune de analiză longitudinală ori să nu stăpînim suficient de exact informația privind această bază comună de raportare, îndeosebi datorită ignorării efectului emigrației informale, necontabilizate în datele statistice oficiale.

Procente valide: capcana universurilor de calcul diferite

Prima capcană în care putem să cădem în analiza comparativă a măsurătorilor de sondaj este să înșirăm pur și simplu rezultatele, fără să ne gândim la temelia pe baza căreia construim. Acesta este probabil principalul motiv pentru interpretările greșite privind evoluțiile în timp ale sondajelor și pentru discursul critic din spațiul public la adresa validității acestora.

Pe lângă inevitabilele nepriceperi ce țin de slaba stăpînire a unui minim aparat de pricepere statistic necesar unor asemenea interpretări, cum ar fi analiza unor variații nesemnificative, de ex. de un punct procentual, când de fapt suma marjelor de eroare a celor două cercetări comparate sînt mult mai mari, ori prezentarea cu scrupulozitate cifrică, la virgulă a unor date de sondaj inerent aproximative, faptul că se compară valori rezultate din baze de calcul diferite este de fapt principalul vinovat pentru această situație sub-optimală de comunicare și interpretare a sondajelor electorale.

Ce se întîmplă? În primul rînd, atunci când de regulă se discută despre estimările de comportament de vot pe baza sondajelor de opinie, se compară valorile "răspunsurilor valide", valorile la răspunsurile "utile", ce prezintă încărcătură electorală. Astfel, cei care dau răspunsuri incerte ori din afara sferei de preocupare electorală, cei care fie nu se prezintă la vot fie nu au o opțiune bine conturată de vot sunt eliminați din calcularea procentului "valid", procent care teoretic ar trebui să simuleze cel mai credibil rezultatul unui vot organizat ad-hoc în rîndul întregii populații.

În teorie chiar așa și este. Precum cojile de ceapă de la suprafață pe care le îndepărtezi pe rînd pînă ajungi la cele comestibile, la fel și în cazul sondajelor de opinie de regulă atunci când se dorește să se cunoască rezultatul simulării electorale, se îndepărtează straturile de non-votanți ori de votanți nehotărâți pentru a se ajunge la miezul mult căutat al votanților, al celor care hotărîsc soarta prezumptivelor alegeri.

Problema apare atunci când se fac comparații. Îmbinarea variațiilor participării la vot și opțiunii de vot poate duce la rezultate contraintuitive. Precum combinatorica a două

mişcări circulare ce generează niște epicycluri uneori surprinzătoare, la fel și jocul scăderii intenției de participare la vot laolaltă cu creșterea opțiunii la vot poate complica efortul de înțelegere a evoluțiilor. Ți se pare că volumul de votanți crește, când de fapt el scade, și nu e bine. Ori viceversa, ți se pare că partidul preferat scade, când de fapt el crește ori stă pe loc, crescând alții mai repede.

Drept pentru care se impune necesară analiza comparativă a distribuțiilor opiniilor și comportamentelor electorale raportate la total populație, la o bază comună oficială, populația României cu drept de vot, aproximată cu populația României adultă neinstituționalizată. Astfel, capcana bazelor de comparație diferite, a sub-universurilor variabile din care se calculează valorile de analiză poate fi relativ ușor neutralizată.

„Căpșunarii”: capcana emigrației necontabilizate oficial

Mai este însă o capcană în care putem cade atunci când facem analiza comparativă a sondajelor, una mai insidioasă, ce foarte ușor ne poate scăpa vederii.

Dacă în primul caz eram preocupați să avem pământul sub tălpi, o bază solidă comună de calcul, odată înfipti solid în stabilitatea sa reconfortantă, ce ne facem dacă încet-încet simțim cum până și acest pământ teoretic stabil începe să ne fugă de sub picioare?

Avem de-a face cu o evoluție lentă pe moment, care nu produce modificări semnificative de calcul, dacă ne mulțumim cu analize pe termen scurt, dar care pe termen lung poate fi devastatoare. Este vorba despre plecările necontabilizate din țară, cele care, îndeosebi după 2007, odată cu deschiderea granițelor către UE și cu relaxarea libertății de mișcare intracomunitară, nu mai sunt surpinse în calculele oficiale ce țin evidența numărului oficial de români.

Acest subiect a fost inițial unul dificil de promovat pe agenda publică. Încă de acum 5 – 10 ani de zile se discută despre el în spatele ușilor comunității științifice, între economiști, sociologi, demografi, despre efectele migrației necontabilizate și despre discrepanțele dintre contabilitatea oficială, propusă de diversele organisme care se ocupă cu aceasta: Institutul Național de Statistică (INSSE), diversele Birouri Electorale Centrale (BEC), Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) și realitate, cât și despre efectele acestor discrepanțe în diverse domenii ale societății românești: politici publice, calcule electorale, măsurări de audiență, indicatori economici.

De când însă cu organizarea Recensământului 2011 și pe urmă cu apariția primelor rezultatelor sale preliminare, dar mai ales de când cu alegerile din 2012 și îndeosebi cu organizarea referendumului pentru demiterea președintelui Băsescu și cu controversele privind baza de calcul oficială pentru pragul de 50% + 1 necesar pentru validarea rezultatelor referendumului, acest subiect a străpuns în cele din urmă “sticla”, a intrat în atenția reprezentanților mass media și, de acolo, pe agenda de discuție publică și în atenția publicului larg.

Aceste discrepanțe dintre datele oficiale și cele din realitate pot afecta validitatea comparațiilor rezultatelor sondajelor de opinie în două feluri.

În primul rând, atunci când comparațiile sînt făcute pe perioade mai lungi de timp. Dacă este să facem un studiu longitudinal pe mai mulți ani este suficient timp pentru ca efectul incremental al migrației să modifice puternic baza de calcul comună, după cum de altminteri vom și vedea asta în rândurile următoare. Și atunci iar comparăm procente calculate din ceva cu procente calculate din altceva diferit, și iar putem trage concluzii greșite. Trebuie să evităm asta.

În al doilea rând putem avea dificultăți atunci când comparăm datele de opinie cu datele de comportament. Atunci când comparăm rezultatele sondajelor de opinie cu cele oficiale, comunicate de instituțiile electorale abilitate, pentru a emite judecăți de valoare referitor la validitatea măsurărilor pre-electorale cât și pentru a identifica dacă au loc sau nu efectele de bandwagon, de underdog și de spirală a tăcerii, în mod inevitabil trebuie să ne raportăm la rezultatele oficiale, să ne comparăm cu ele.

Doar că acestea nu țin cont de emigrația informală recentă, după cum bine știm din constanța cu care Birourile Electorale Centrale includ în corpul electoral toți cetățenii cu CNP, baza de calcul a BEC atunci când generează rezultatele oficiale fiind populația cu drept de vot, în mod constant situată în jurul a 18 milioane de cetățeni. În schimb, institutele de sondare când realizează sondaje în mod inevitabil nici nu își propun, nici nu pot intervieva decât respondenții din România, din motive de limitări logistice ce împiedică extinderea efortului de măsurare cantitativă și în alte țări, cum ar fi bunăoară vorba de comunitățile de emigranți recentii din Italia și Spania. În consecință, baza de analiză atunci când se calculează și raportează acele procente din "total populație" este de fapt una incompletă, un "total populație" minus emigranți. Adică 18, ceva milioane minus...

Minus cât? Aici e întrebarea. Aceasta este subiectul acestui articol.

Metodologia estimării emigrației românești necontabilizate oficial

Avem la dispoziție două surse de estimare a migrației necontabilizate din străinătate. Pe de o parte, cifrele oferite de către institutele statistice din țările unde știm că avem cele mai mari comunități de români plecați recent la muncă: Italia și Spania. Pe de altă parte, chiar din rezultatele sondajelor de opinie în cadrul cărora – nu în toate, dar în majoritatea (vezi Anexa A pentru detalii) – am pus și întrebările privind emigrația recentă, care după toate probabilitățile nu este contabilizată în datele oficiale ale instituțiilor române.

Operaționalizările acestei întrebări sunt următoarele:

Incidență migrație recentă, temporară (necontabilizată): "Este vreo persoană din gospodăria Dvs care în momentul de față să fie plecată în străinătate, pentru o perioadă mai lungă de timp (minim 3 luni de zile), nu doar în concediu sau vacanță?"

Intensitatea emigrării în cadrul gospodăriei: "Dacă DA, Câte persoane sunt plecate?"

Țara de destinație a emigranților români recentii: "Dacă DA, În ce țară sunt plecați?"

Emigrația informală: sursele oficiale italiene și spaniole

Mai întâi, să trecem în revistă valorile găsite în surse publice¹ privind emigrația românească în Italia și Spania, țările unde știm atât din discursul public cât și din sondajele proprii (cf. infra) că sunt cei mai mulți români plecați. În Tabelele 1 și 2 prezentăm agregarea acestor date:

Tabelul 1. Numărul de români în Italia

		Români în Italia		Creștere anuală	
La data de:	Estimare pt. anul	Estimare oficială (ISTAT)	Estimare totală (CARITAS)	Estimare oficială (ISTAT)	Estimare totală (CARITAS)
31 Dec 2002	2003	95,834	96,000		
31 Dec 2003	2004	239,426	239,000	143,592	143,000
31 Dec 2004	2005	--	--	--	--
31 Dec 2005	2006	270,845	271,000	--	32,000
31 Dec 2006	2007	556,000	556,000	285,155	285,000
31 Dec 2007	2008	625,278	857,000	69,278	301,000
31 Dec 2008	2009	796,477	1,028,000	171,199	171,000
31 Dec 2009	2010	953,000	1,167,000	156,523	139,000
31 Dec 2010	2011	968,576	1,167,000	15,576	--

Tabelul 2: Numărul de români în Spania

		Români în Spania		Creștere anuală	
La data de:	Estimare pt. anul	Estimare oficială (Min. Muncii Spania)	Estimare oficială (INE)	Estimare oficială (Min. Muncii Spania)	Estimare oficială (INE)
31 Dec 1998	1999	6,082	6,410	4,901	3,263
31 Dec 1999	2000	10,983	31,641	13,873	25,231
31 Dec 2000	2001	24,856	67,279	8,849	35,638
31 Dec 2001	2002	33,705	137,347	20,983	70,068
31 Dec 2002	2003	54,688	207,960	28,684	70,613
31 Dec 2003	2004	83,372	317,366	108,762	109,406
31 Dec 2004	2005	192,134	407,159	19,191	89,793
31 Dec 2005	2006	211,325	527,019	392,000	119,860
31 Dec 2006	2007	603,325	728,967	115,519	201,948
31 Dec 2007	2008	718,844	796,576	32,844	67,609
31 Dec 2008	2009	751,688	829,715	41,517	33,139
31 Dec 2009	2010	793,205	864,268	48,795	34,553
31 Dec 2010	2011	842,000	895,970	4,901	31,702

Ce ne facem, că avem o estimare doar a românilor plecați în Italia și Spania? E drept că acestea sînt principalele țări de destinație ale fluxului migrator din România, dar mai sînt și alte țări pe harta acestui flux: Germania, Franța, Anglia, Portugalia, Grecia, SUA, Canada. Cum facem calculul total?

Din fericire, în sondajele CCSB în modulul de migrație avem și întrebări privind țările de destinație. Putem face o analiză a structurii emigrației pe baza răspunsului la aceste întrebări. Apoi, de vreme ce avem identificate volumele de emigranți în Italia și Spania, putem face pasul următor, să extrapolăm aceste volume la nivelul întregului glob. Pe baza agregării sondajelor CCSB în care am măsurat și țara de destinație, putem identifica structura emigrării după acest criteriu. Răspunsurile la întrebarea "În ce țară sînt plecați" din sondajele CCSB sînt prezentate în Tabelul 3.

Tabelul 3. Structura emigrației după țările de destinație. Agregare sondaje CCSB

	Țara de emigratie	N	%	% cumulat
1	Italia	467	38%	38%
2	Spania	262	21%	59%
3	Germania	78	6%	65%
4	Statele Unite	65	5%	70%
5	Anglia	53	4%	74%
6	Canada	45	4%	78%
7	Franța	41	3%	81%
8	Grecia	29	2%	83%
9	Ungaria	24	2%	85%
10	Belgia	23	2%	87%
11	Austria	18	1%	88%
13	Cipru	17	1%	89%
12	Irlanda	13	1%	90%
23	Altele	74	5%	95%
40	NS / NR	20	2%	100%

Observăm că ponderea cumulată a celor emigrați în Italia și Spania este de aprox. 60%. Acum e simplu: adunăm pentru fiecare an identificat în Tabelele 1 și 2 estimările de români emigrați în Italia și Spania, care conform cu Tabelul 3 rezultă că ar fi aprox. 60% din total emigrați recent și necontabilizați oficial la momentul respectiv, și astfel calculăm pe baza coeficienților identificați în studiile CCSB volumul celor plecați în alte țări (restul de aprox. 40%) și obținem totalul. În Tab. 4 prezint aceste calcule:

Tabelul 4. Total emigranți români recent și necontabilizați oficial. Estimări 1998 - 2012

La data de	Estimare pt. anul	Italia (ISTAT)	Spania (INE)	Restul lumii (40%) (CCSB)	TOTAL
31 Dec 1998	1999	10,658	6,410	11,379	28,447
31 Dec 1999	2000	19,246	31,641	33,925	84,812
31 Dec 2000	2001	43,557	67,279	73,891	184,727
31 Dec 2001	2002	59,064	137,347	130,941	327,351
31 Dec 2002	2003	95,834	207,960	202,529	506,323
31 Dec 2003	2004	239,426	317,366	371,195	927,987
31 Dec 2004	2005	255,136	407,159	441,530	1,103,824
31 Dec 2005	2006	270,845	527,019	531,909	1,329,773
31 Dec 2006	2007	556,000	728,967	856,645	2,141,612
31 Dec 2007	2008	625,278	796,576	947,903	2,369,757
31 Dec 2008	2009	796,477	829,715	1,084,128	2,710,320
31 Dec 2009	2010	953,000	864,268	1,211,512	3,028,780
31 Dec 2010	2011	968,576	895,970	1,243,031	3,107,577

De la 30 de mii în 1998 la 3 milioane! Adică de la ceva rezidual la practic jumătate din populația de muncă activă a României! Impresionant. Iar pe de altă parte în totală concordanță cu valorile vehiculate în discursurile publice de alte persoane interesate de subiect (cercetători precum Prof. Dumitru Sandu ori Prof. Vasile Ghețău, primul specialistul consacrat în domeniul migrației circulatorii, al doilea specialistul consacrat în domeniul analizei demografice; oficiali din Ministerul de Interne).

Emigrația informală: sondajele CCSB

Acum să ne îndreptăm spre cea de-a doua sursă de identificare a volumului de emigranți recenți necontabilizați oficiali, și anume sondajele CCSB realizate din 2006 încoace.

Pașii de calcul sunt următorii.

1. Identificăm din sondajele CCSB valorile procentuale ale incidenței de emigrare ("Sunt sau nu plecați din gospodăria Dvs.?"), respectiv a intensității acestei incidențe ("Câți sunt plecați?")

2. Pe baza acestor procente, facem trecerea de la eșantion cu reprezentativitate la nivel personal la eșantion cu reprezentativitate la nivel de gospodărie, folosind următoarele calcule, pe baza numărului mediu oficial de membri din gospodărie pe care îl știm de la INSSE: aprox. 2.1

a. incidență simplă: emigrație ajustată = emigrație / (1 + procent emigrație)

b. incidență ținând cont de intensitatea emigrației, folosind nr. mediu de membri în familie: emigrație ajustată = nr. migranți / (2.1 + nr. migranți)

c. emigrație ajustată = medie variante de calcul a și b

3. Identificăm valoarea populației stabile oficiale INSSE la data cea mai apropiată de data realizării sondajului. INSSE actualizează bianual aceste date, la începutul anului (ianuarie) și la jumătatea sa (iulie)².

4. Calculăm volumul de emigrație de la punctul 2 c. pe baza datelor de la punctul 3: emigrație ajustată (N) = emigrație ajustată (%) x populație stabilă

5. Identificăm valoarea populației oficiale cu drept de vot prezentată de Biroul Electoral Central la data cea mai apropiată de data realizării sondajului³

6. Aflăm valoarea absolută a emigrației formal recunoscute de către instituțiile statului român scăzând din populația totală cu drept de vot BEC, calculată pe bază de CNP, indiferent de domiciliu / rezidență, populația stabilă în România, adică cea cu domiciliu stabil în țară, pe care o găsim la sondaje acasă

7. Aflăm valoarea absolută totală a emigrației din România, formal recunoscută ori necontabilizată, adunând valorile obținute la punctele 4 și 6

8. Calculăm procentul de emigrație din total populație cu drept de vot (BEC) împărțind valoarea de la punctul 7 la valoarea de la punctul 5

— În Tab. 5 prezentăm această succesiune de calcule: de la rezultatele emigrării recente necontabilizate oficial prin intermediul sondajelor CCSB la trecerea de la procente CCSB la mii persoane la includerea emigrației contabilizate (BEC – INSSE) și înapoi la procente, de data aceasta din total populație oficială BEC.

Tab. 5. Estimarea numărului de români emigrați, pe baza datelor de sondaj.

Trecerea de la % la N și înapoi la % pe baza datelor oficiale BEC, INS și a sondajelor CCSB

Nr	ID sondaj	Data	Emigratie necontabilizata (CCSB, %)	18+ Populatie stabila (INSSE)	18+ Cu drept de vot (BEC)	Emigratie formală, contabilizată (BEC - INSSE)	Emigratie necontabilizata (CCSB, N)	EMIGRAȚIE TOTAL (N)	EMIGRAȚIE TOTAL (% din populația oficială)	EMIGRAȚIE NECONTABILIZATĂ (% din total emigrație)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
			%	N	N	N	N	N	%	%
						= 6 - 5	= 4 : 5	= 7 + 8	= 9 : 6	= 8 : 9
1	5	14 Feb 2007	5.3	17,357,765	18,301,309	943,544	911,459	1,855,003	10	49
2	6	15 Aug 2007	5.1	17,357,765	18,296,459	938,694	888,870	1,827,564	10	49
3	7	29 Sep 2007	5.3	17,357,765	18,296,459	938,694	913,249	1,851,943	10	49
4	8	26 Oct 2007	5.6	17,357,765	18,296,459	938,694	976,027	1,914,721	10	51
5	8-9	01 Dec 2007	4.7	17,357,765	18,296,459	938,694	810,821	1,749,515	10	46
6	13	20 Dec 2007	5.1	17,357,765	18,296,459	938,694	892,142	1,830,836	10	49
7	32	26 Jun 2009	8.9	17,494,061	18,197,316	703,255	1,562,968	2,266,223	12	69
8	55	23 Mar 2010	14.9	17,495,174	18,293,277	798,103	2,600,441	3,398,544	19	77
9	56	27 Mar 2010	14.0	17,495,174	18,293,277	798,103	2,449,151	3,247,254	18	75
10	58	28 May 2010	12.6	17,495,174	18,293,277	798,103	2,199,579	2,997,682	16	73
11	59	12 Jul 2010	13.1	17,495,174	18,293,277	798,103	2,287,645	3,085,748	17	74
12	60	25 Jul 2010	11.5	17,495,174	18,293,277	798,103	2,014,855	2,812,958	15	72
13	67	07 Dec 2010	13.1	17,495,174	18,293,277	798,103	2,294,173	3,092,276	17	74
14	70	22 Feb 2011	11.4	17,488,264	18,293,277	805,013	1,997,384	2,802,397	15	71
15	71	26 Jun 2011	10.9	17,488,264	18,293,277	805,013	1,909,554	2,714,567	15	70
16	73	28 Jun 2011	12.5	17,488,264	18,293,277	805,013	2,191,531	2,996,544	16	73
17	75	29 Nov 2011	14.4	17,488,264	18,315,880	827,616	2,520,067	3,347,683	18	75
18	76	14 Feb 2012	14.3	17,460,469	18,315,880	855,411	2,493,291	3,348,702	18	74
19	78	10 Mar 2012	11.5	17,460,469	18,315,880	855,411	2,010,779	2,866,190	16	70
20	79	20 Mar 2012	10.5	17,460,469	18,315,880	855,411	1,841,239	2,696,650	15	68
21	80	28 Apr 2012	15.4	17,460,469	18,315,880	855,411	2,686,879	3,542,290	19	76
22	81	10 May 2012	14.7	17,460,469	18,315,880	855,411	2,564,663	3,420,074	19	75
23	82	21 May 2012	17.1	17,460,469	18,315,880	855,411	2,989,076	3,844,487	21	78
24	83	24 Jun 2012	14.7	17,460,469	18,315,880	855,411	2,558,647	3,414,058	19	75
25	85	05 Jul 2012	15.5	17,460,469	18,315,880	855,411	2,713,936	3,569,347	19	76
26	86	20 Jul 2012	18.5	17,460,469	18,315,880	855,411	3,237,153	4,092,564	22	79
27	87	21 Jul 2012	14.4	17,460,469	18,315,880	855,411	2,506,223	3,361,634	18	75
28	88	25 Jul 2012	13.0	17,460,469	18,315,880	855,411	2,277,003	3,132,414	17	73
29	90	31 Aug 2012	14.1	17,460,469	18,423,066	962,597	2,455,838	3,418,435	19	72
30	91	03 Oct 2012	15.7	17,460,469	18,423,066	962,597	2,747,834	3,710,431	20	74

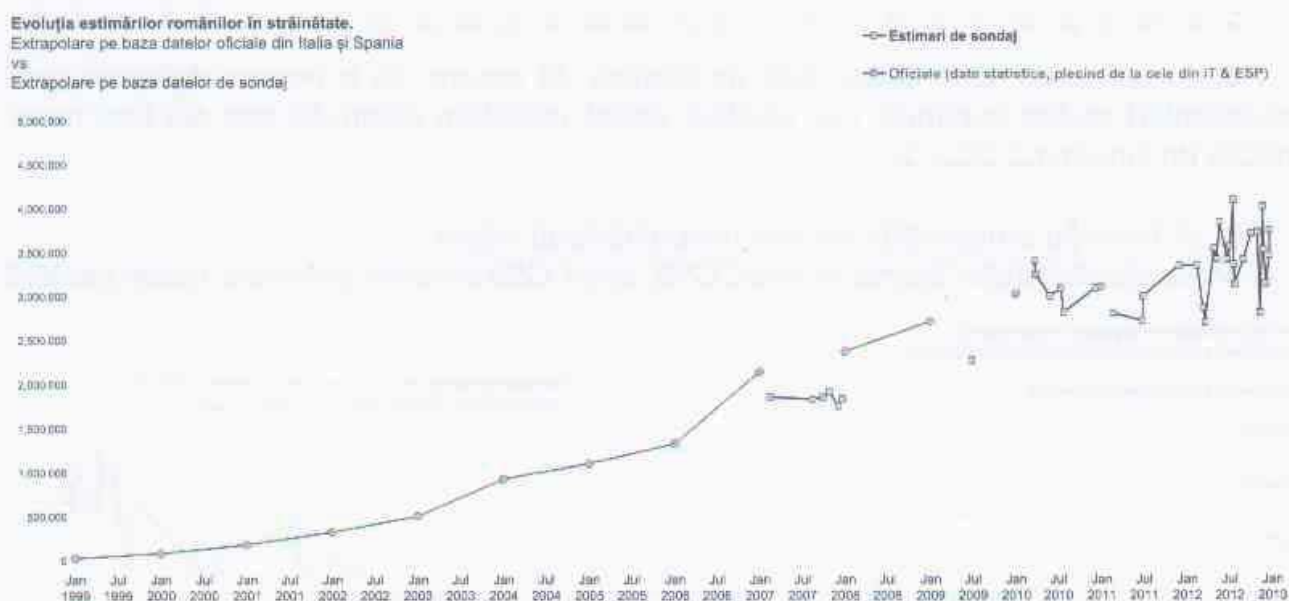
31	92	30 Oct 2012	15.8	17,460,469	18,423,066	962,597	2,764,500	3,727,097	20	74
32	93	11 Nov 2012	10.6	17,460,469	18,423,066	962,597	1,847,394	2,809,991	15	66
33	94	22 Nov 2012	17.5	17,460,469	18,423,066	962,597	3,058,424	4,021,021	22	76
34	95	26 Nov 2012	14.7	17,460,469	18,423,066	962,597	2,569,581	3,532,178	19	73
35	96	05 Dec 2012	12.5	17,460,469	18,423,066	962,597	2,176,967	3,139,564	17	69
36	99	21 Dec 2012	14.3	17,460,469	18,423,066	962,597	2,501,192	3,463,789	19	72
37	100	21 Dec 2012	16.0	17,460,469	18,423,066	962,597	2,787,469	3,750,066	20	74

Notă: INSSE actualizează de două ori pe an estimările de populație oficială, prezentând date privind începutul (1 ianuarie) și mijlocul (1 iulie) fiecărui an calendaristic. În consecință, populația oficială INSSE din tabelul de mai sus este cea de la data oficială (ianuarie sau iulie) cea mai apropiată de cea a terminării sondajului

Comparație între datele rezultate din Italia / Spania și cele din sondaje

Acum nu ne mai rămâne decât să comparăm datele obținute pe baza informațiilor statistice din Italia și Spania cu cele obținute pe baza sondajelor CCSB. Mai întâi, să le împletim grafic, pentru mai bună înțelegere a fenomenului, informațiile prezentate în Tabelele 4 și 5:

Fig. 1. Evoluția emigranților recenti necontabilizați oficial.
Comparație date Italia / Spania vs date CCSB

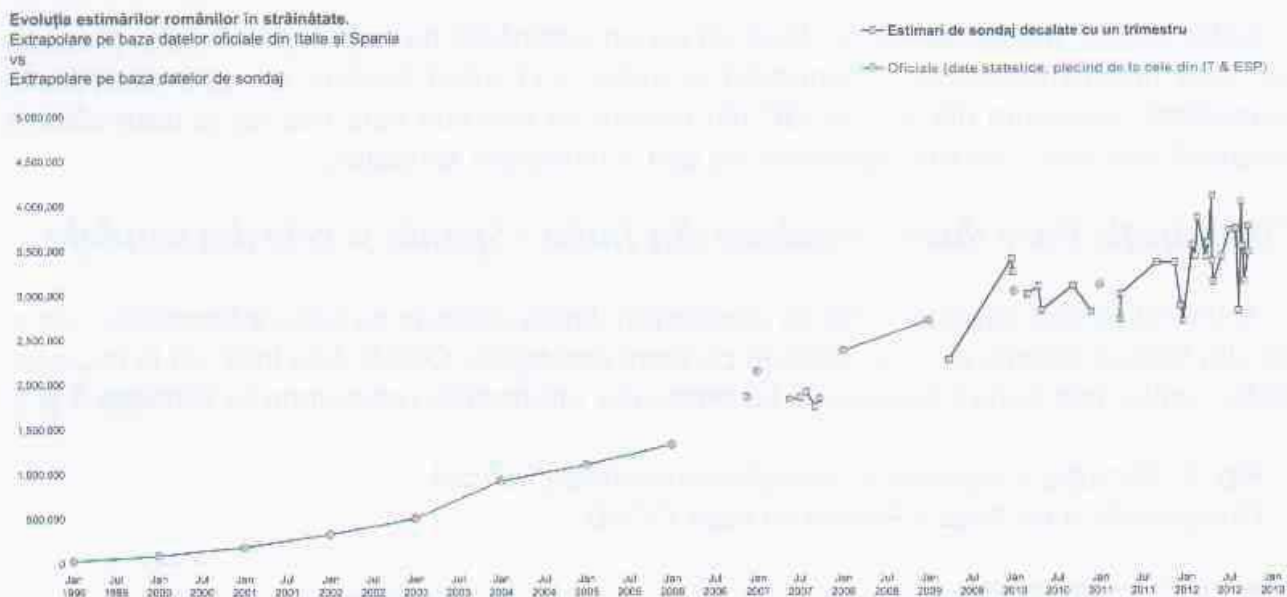
După cum vedem, se suprapun foarte bine. Remarcabil de bine.

Dar să nu uităm să ținem cont de un mic amănunt, de frazarea întrebării din sondajele CCSB privind emigrația recentă, care face referire la "...o perioadă mai lungă de timp (minim 3 luni de zile)". Deci asta înseamnă că la momentul aplicării chestionarului cei emigrați erau deja plecați din gospodărie de ceva timp, de cel puțin 3 luni de zile. Pe cale de consecință, ar trebui să decalăm datele sondajelor CCSB cu 3 luni de zile. Ce rezultă?

În figura următoare (Fig. 2), rezultată din Fig. 1 în baza decalării cu 3 luni de zile a seriei de date CCSB, observăm că rezultă o suprapunere și mai bună a celor două serii de estimare.

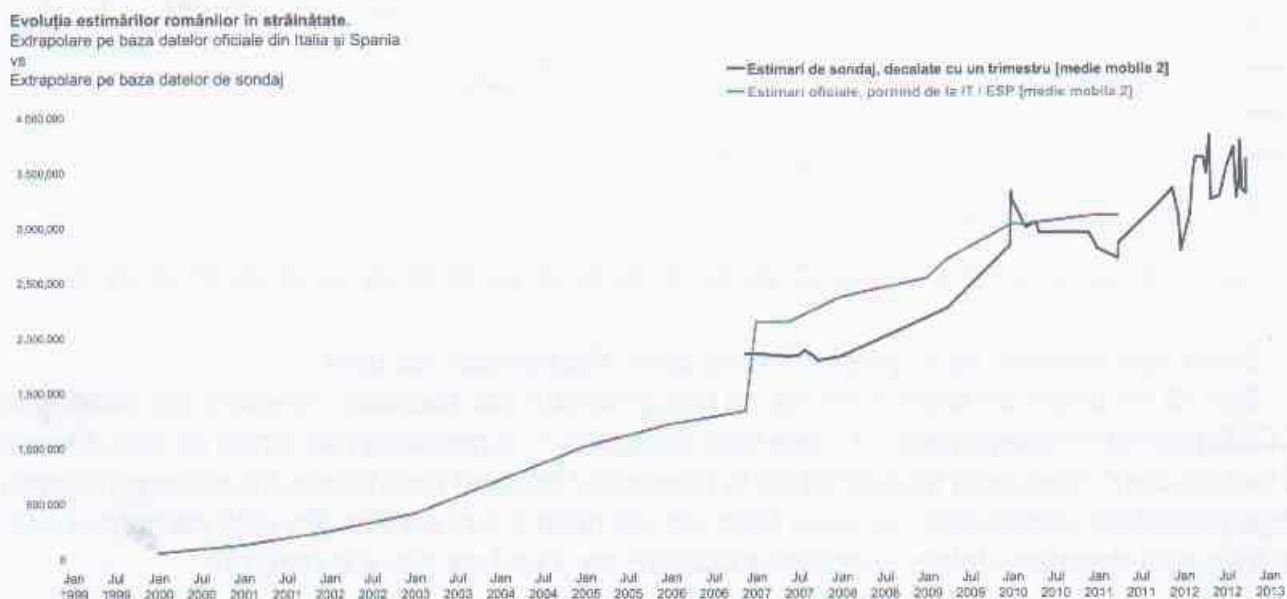
Concluzia: este foarte posibil să fi identificat de manieră exactă evoluția stocului de migrație necontabilizată din România din 1999 încoace. Cele două serii de date se validează perfect reciproc.

*Fig. 2. Evoluția emigranților recentți necontabilizați oficial.
Comparație date Italia / Spania vs date CCSB, date CCSB decalate cu trei luni*

Pentru netezirea asperităților date de marjele de eroare, cît și pentru obținerea unei reprezentări grafice continue, mai intuitivă vizual, calculăm pentru fiecare din serii medii mobile de lungime 2 (Fig. 3)

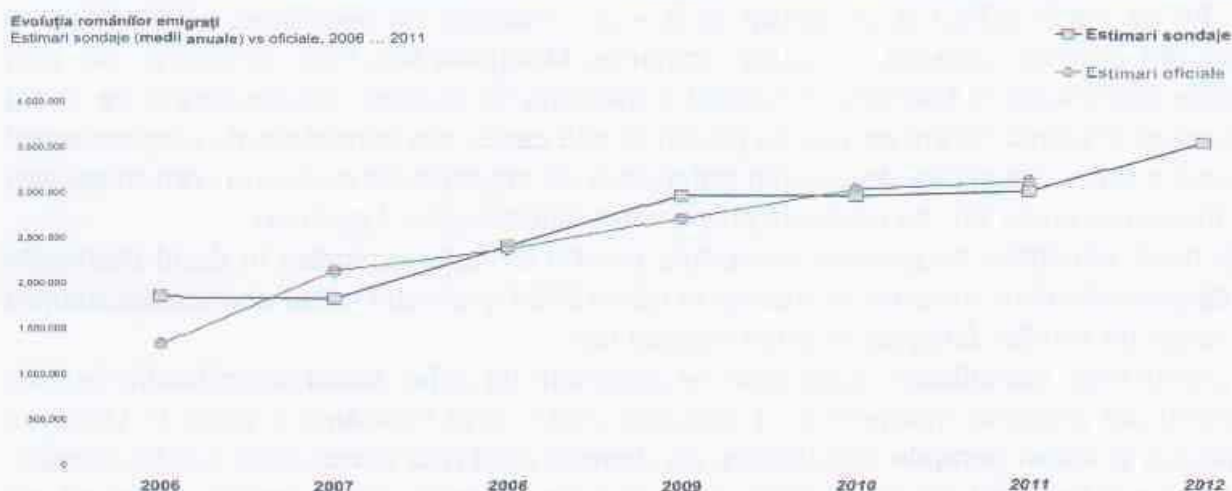
*Fig. 3. Evoluția emigranților recentți necontabilizați oficial.
Comparație date Italia / Spania vs date CCSB, date CCSB decalate cu trei luni, medie mobilă 2*

Pentru o și mai bună comparație, ținând cont de faptul că prima serie de date prezintă frecvență anuală, în timp ce cea rezultată din sondajele CCSB este mult mai deasă și la momente nu neapărat egale de timp, putem face o agregare anuală a datelor CCSB, calculând mediile rezultate pe fiecare an în parte.

În Fig. 4 prezentăm evoluția medie anuală a acestor stocuri de migrație. Suprapunerea este remarcabilă, lucru identificat de altminteri și de coeficientul R2 de 80% ce rezultă din cele două serii de date: oficiale Italia / Spania, respectiv sondaje CCSB (Tabelul 6.)

Fig. 4. Evoluția emigranților recentii necontabilizați oficial, medii anuale de stoc de migrație. Comparație date Italia / Spania vs date CCSB, date CCSB decalate cu trei luni

Tab. 6. Evoluția emigranților recentii necontabilizați oficial, medii anuale de stoc de migrație. Comparație date Italia / Spania vs date CCSB, date CCSB decalate cu trei luni

	Sondaje CCSB	Date oficiale IT / ESP	Diferența	Raport sondaje CCSB vs oficiale IT / ESP
	N	N	N	%
1999		28,447		
2000		84,812		
2001		184,727		
2002		327,351		
2003		506,323		
2004		927,987		
2005		1,103,824		
2006	1,855,003	1,329,773	525,229	139%
2007	1,834,916	2,141,612	-306,696	86%
2008	2,402,795	2,369,757	33,038	101%
2009	2,970,674	2,710,320	260,354	110%
2010	2,958,212	3,028,780	-70,568	98%
2011	2,995,056	3,107,577	-112,521	96%
2012	3,525,447			
r	90%		Medie generală	105%
R2	80%			

8. Concluzii

Tabelele 5 și 6 și reprezentărilor lor grafice, Figurile 3 și 4 ne ajută pe de o parte să înțelegem amploarea fenomenului migrației informale, nesurprinse în datele oficiale ale instituțiilor românești, pe de altă parte să surprindem puternica suprapunere, concordanța aproape perfectă dintre cele două surse de analiză utilizate. Putem vorbi despre o validare reciprocă a acestora, cvasi-suprapunerea lor (Fig. 3, Fig. 4, Tab. 6) fiind remarcabilă.

Vedem astfel cum de la începutul anului 2000 încoace numărul de români emigrați crește de la o valoare cvasi-reziduală de câteva zeci de mii de persoane (28 de mii în 1999, 85 de mii în 2000) la un volum de 3 – 3,5 milioane de persoane, comparabil cu al unor țări precum Lituania, Uruguay, Armenia, Mongolia sau Rep. Moldova. Din țara România identificăm o sub-țară emigrată! 3 milioane de suflete, preponderent de vîrstă activă, care în ultimii 10 ani de zile au plecat în altă parte, din considerente preponderent economice (spre deosebire de valorile anterioare de migrație din perioada comunistă sau de la începutul anilor 90, cu motivații preponderent ideologice / politice).

Mai mult, elucidăm deopotrivă întrebările privind evoluția emigrării în două momente recente semnificative: intrarea României în UE în 2007 și efectul crizei economice asupra comunității de români emigrați în țările occidentale.

În primul rînd, identificăm, după cum ne așteptam de altfel, saltul semnificativ de sold migratoriu din preajma momentului 1 ianuarie 2007, cînd România a intrat în Uniunea Europeană și astfel ganițele comunitare au devenit mult mai permeabile pentru români. Acest salt s-a petrecut alît după 2007, cum ar fi de așteptat, dar și înainte cu un an, pe durata anului 2006, cumva contraintuitiv, semn că odată știut faptul că România intră în UE rigorile de control la graniță ale statelor europene au fost relaxate, permițînd românilor să treacă în număr din ce în ce mai mare încă dinainte de momentul formal 1 ianuarie 2007, cînd dintr-o dată se putea trece simplu, fără viză, doar cu buletinul.

Dacă pe perioada anului 2005 creșterea soldului migrator a fost de 200 mii de persoane, de la 1,1 la 1,3 milioane emigranți, pe durata anului 2006, deci premergător intrării României în UE, saltul a fost de la 1,3 la 2,1 milioane, deci de 800 mii de persoane, de departe creșterea cea mai însemnată din toată perioada analizată.

În al doilea rînd, putem să răspundem preconcepției existente în spațiul public privind relația dintre criza economică globală din 2008 – 2011 și fenomenul migratoriu românesc. Ipoteza des întîlnită în discursul public este că criza i-a determinat pe emigranții români să se întoarcă acasă în țară.

Analiza cifrelor din Tabelul 6 vine însă să invalideze această ipoteză: pe tot parcursul crizei economice globale, fie că o socotim din 2008 încoace, cum și-a făcut ea efectul în țările occidentale, fie din 2009 sau 2010 încoace, cum a reverberat cu oareșce întîrziere această criză în România, stocul migratoriu este în continuare negativ pentru România și pozitiv pentru țările de destinație.

Într-adevăr, nu ne mai confruntăm cu aceleași cifre ca și în perioada de boom economic din 2004 – 2008, care a coincis cu relaxarea procedurilor de primire a românilor în țările occidentale. Însă nici nu ne confruntăm cu un reflux migratoriu, cum multă lume s-ar fi așteptat. Rezultatul dintre cele două fluxuri contrare, românii care au plecat în continuare din România în perioada crizei și cei deja plecați care să se fi întors acasă între timp, a rămas defavorabil României.

O altă concluzie, pe care o putem trata drept beneficiu secundar, este că putem de asemenea să identificăm ponderea emigrației necontabilizate oficial din total emigrație (coloana 11 din Tabelul 5). Observăm astfel că pînă la intrarea României în Uniunea Europeană și, astfel, la deschiderea granițelor, ponderea celor necuprinși în statisticile oficiale era undeva în jur de 50%. Cam jumătate din cei plecați din țară nu intrau în scriptele oficiale. Cum s-au deschis granițele, ponderea "necontabilizaților", a emigranților informalți a crescut la aprox. 75%. Trei sferturi din cei plecați peste graniță nu sînt cuprinși în datele oficiale INS / BEC.

Note

- 1 2008: "556.000 de români în Italia" (Italieni.net, 12 feb 2008), disponibil la <http://www.italieni.net/index.php?c=693>; 2009: "3 milioane de români, la muncă în străinătate" (Jurnalul Național, 30 nov 2009), disponibil la <http://jurnalul.ro/special-jurnalul/3-milioane-de-romani-la-munca-in-strainatate-528860.html>, 2010: "Numărul oficial al românilor din Italia este de 953.000" (Adevărul, ediția electronică de Italia; 18 februarie 2010), disponibil la <http://www.adevarul.it/stiri/social/numarul-oficial-al-romanilor-italia-este-953000>; "Cum am cucerit Spania în 10 ani" (Evenimentul Zilei, 10 august 2010), disponibil la <http://www.evz.ro/detalii/stiri/cum-au-cucerit-romanii-spania-intr-un-deceniu-902761.html>; 2011: "Românii reprezintă o cincime din imigranții din Italia - statistica oficială" (Hotnews.ro; 23 mai 2012), disponibil la <http://www.hotnews.ro/stiri-diaspora-12330397-romanii-reprezinta-cincime-din-imigrantii-din-italia-statistica-oficiala.htm>; ISTAT (Italia), disponibil la <http://www.istat.it/it/files/2012/05/Rapporto-annuale-2012.pdf>; "Câți români sunt în Italia, Spania etc.?" (Ziua de Cluj; 10 aug 2012; Vasile Ghețău), disponibil la <http://ziuadecj.realitatea.net/editorial/cati-romani-sunt-in-italia-spania-etc-96433.html>; 2012 "Dossier Statistico Immigrazione Caritas-Migrantes 2012" (Caritas Italiana), disponibil la http://www.caritasitaliana.it/home_page/pubblicazioni/00002908_Dossier_Statistico_Immigrazione_Caritas_Migrantes_2012_.html; http://www.caritasitaliana.it/caritasitaliana/allegati/2908/Dossier_immigrazione2012_scheda_sintesi.pdf, INSSE, Populația stabilă a României; disponibil la <https://statistici.insse.ro/shop/index.jsp?page=tempo2&lang=ro&context=10>; "Romanians in Spain" (Wikipedia) disponibil la http://en.wikipedia.org/wiki/Romanians_in_Spain; Instituto Nacional de Estadística, Spania, disponibil la <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do?path=/t20/e245/p04/a2008/lo/&file=00000010.px&type=pcaxis&L=0>; Ghețău, Vasile, "Drama noastră demografică. Populația României la recensământul din octombrie 2011, Reprofesionalizarea României IV / IPID", Editura Compania, București, 2012, pp. 10-11
- 2 INSSE, Populația stabilă a României, date disponibile la <https://statistici.insse.ro/shop/index.jsp?page=tempo2&lang=ro&context=10>
- 3 Pe baza datelor disponibile la: 2007: BEC REFERENDUM DEMITERE, <http://www.becreferendum2007.ro/>, <http://www.becreferendum2007.ro/document3/rezultat.pdf>, 2007 BEC EUROPARLAMENTARE + REFERENDUM, <http://www.becreferendum2007vu.ro/>, <http://www.becreferendum2007vu.ro/documente/rezultatefinale0001.pdf>, 2009 BEC EUROPARLAMENTARE, <http://www.bec2009pe.ro/>, <http://www.bec2009pe.ro/Documente%20PDF/Rezultate/Rezultate%20finale/Situatie%20voturi%20PE-date%20finale.pdf>, 2009 PREZIDENTIALE, <http://www.bec2009p.ro/>, http://www.bec2009p.ro/Documente%20PDF/Rezultate/Rezultate%20finale%20oturul%20/P_BEC.pdf, 2012 LOCALE, <http://www.beclocale2012.ro/>, http://www.beclocale2012.ro/DOCUMENTE%20BEC/Statistici/_statistica_alegatori_pe_sectii_de_vot_locale_2012.xls, 2012 PARLAMENTARE, <http://www.becparlamentare2012.ro/>, <http://www.becparlamentare2012.ro/A-DOCUMENTE/rezultate%20finale/Anexa%208A.pdf>, Autoritatea Electorală Permanentă: <http://www.roae>

Bibliografie:

- Populația. Definiții și indicatori. Ghid pentru jurnaliști, politicieni, profesori, studenți și pentru toți cei interesați de demografie. Ed. a 5a. Haupt, Artur, Kane T, Thomas, Population Reference Bureau, Washington DC, 2004, În limba română prin UNFPA (Fondul ONU pentru Populație), ed. Panduru, Filofteia și Postelnicu Marcela, INSSE, Ed. Alpha MDN, 2006
- Cartea Verde a Populației în România, Comisia Națională pentru Populație și Dezvoltare, Fondul ONU pentru Populație (UNFPA), 2006
- Strategia de Securitate Națională a României. România Europeană, România Euro-Atlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură și mai prosperă, Președinția României, 2006, <http://www.mapn.ro/diepa/planificare/SSN.pdf>
- „Conferința Internațională „Populația României - încotro?” Sibiu, 18-19 septembrie 2007”, revista Sociologie Românească, vol. V, nr. 4 (iarnă), 2007
- Ghețău, Vasile, Anul 2050: Va ajunge Populația României la mai puțin de 16 milioane de locuitori? O viziune prospectivă asupra populației României în secolul 21, Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice, Centrul de Cercetări Demografice „Vladimir Trebici”, 2004
- Ghețău, Vasile, Declinul demografic și viitorul populației României. O perspectivă din anul 2007 asupra populației României în secolul 21, Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice, Centrul de Cercetări Demografice „Vladimir Trebici”, Editura Alpha MDN, 2007
- Ghețău Vasile, „Drama noastră demografică. Populația României la recensământul din octombrie 2011, Reprofesionalizarea României IV / IPID, Editura Compania, București, 2012
- Litră, Adriana Veronica, „Evoluția Demografică a României – convergență sau periferizare?” Economie teoretică și aplicată, nr. 2 / 2006 (497), pp. 93 – 100, <http://www.ectap.ro/articole/43.pdf>
- Instituții statistice oficiale:
- ROMÂNIA
- Institutul Național de Statistică
- INSSE
- <http://www.insse.ro/cms/rw/pages/index.ro.do>
- INSSE, Populația stabilă a României,
- <https://statistici.insse.ro/shop/index.jsp?page=tempo2&lang=ro&context=10>
- Birourile Electorale Centrale
- BEC 2007 EUROPARLAMENTARE + REFERENDUM
- <http://www.becreferendum2007vu.ro/>,
- <http://www.becreferendum2007vu.ro/documente/rezultatefinale0001.pdf> ,
- BEC 2009 EUROPARLAMENTARE
- <http://www.bec2009pe.ro/>
- <http://www.bec2009pe.ro/Documente%20PDF/Rezultate/Rezultate%20finale/Situatie%20voturi%20PE-date%20finale.pdf> ,
- BEC 2009 PREZIDENTIALE
- <http://www.bec2009p.ro/>
- http://www.bec2009p.ro/Documente%20PDF/Rezultate/Rezultate%20finale%20turu1%20l/P_BEC.pdf
- BEC 2012 LOCALE
- <http://www.beclocale2012.ro/>
- http://www.beclocale2012.ro/DOCUMENTE%20BEC/Statistici/_statistica_alegatori_pe_sectii_de_vot_locale_2012.xls

BEC 2012 PARLAMENTARE

<http://www.becparlamentare2012.ro>

<http://www.becparlamentare2012.ro/A-DOCUMENTE/rezultate%20finale/Anexa%208A.pdf>

Autoritatea Electorală Permanentă

<http://www.roaep.ro>

SPANIA

Instituto Nacional de Estadística, Spania,

<http://www.ine.es/jaxi/tabla.do?path=/t20/e245/p04/a2008/l0/&file=00000010.px&type=pcaxis&L=0>

ITALIA

ISTAT,

<http://www.istat.it/it/files/2012/05/Rapporto-annuale-2012.pdf>;

Alte surse publice

"Romanians in Spain", Wikipedia

http://en.wikipedia.org/wiki/Romanians_in_Spain

"556.000 de români în Italia" (Italieni.net, 12 feb 2008),

<http://www.italieni.net/index.php?c=693>

"3 milioane de români, la muncă în străinătate" (Jurnalul Național, 30 nov 2009), <http://jurnalul.ro/special-jurnalul/3-milioane-de-romani-la-munca-in-strainatate-528860.html>

"Numărul oficial al românilor din Italia este de 953.000" (Adevărul, ediția electronică de Italia; 18 februarie 2010),

<http://www.adevarul.it/stiri/social/numarul-oficial-al-romanilor-italia-este-953000>

"Cum am cucerit Spania în 10 ani" (Evenimentul Zilei, 10 august 2010),

<http://www.evz.ro/detalii/stiri/cum-au-cucerit-romanii-spania-intr-un-deceniu-902761.html>

"Românii reprezintă o cincime din imigranții din Italia - statistica oficială" (Hotnews.ro; 23 mai 2012),

<http://www.hotnews.ro/stiri-diaspora-12330397-romanii-reprezinta-cincime-din-imigrantii-din-italia-statistica-oficiala.htm>

"Câți români sunt în Italia, Spania etc.?" (Ziua de Cluj; 10 aug 2012; Vasile Ghețău),

<http://ziuadecj.realitatea.net/editorial/cati-romani-sunt-in-italia-spania-etc--96433.html>

"Dossier Statistico Immigrazione Caritas-Migrantes 2012" (Caritas Italiana),

http://www.caritasitaliana.it/home_page/pubblicazioni/00002908_Dossier_Statistico_Immigrazione_Caritas_Migrantes_2012_.html

http://www.caritasitaliana.it/caritasitaliana/allegati/2908/Dossier_immigrazione2012_scheda_sintesi.pdf

